

Články

POLITIKA A „POHYBLIVÉ OBRÁZKY“

*Spor o dovoz amerických filmů do Československa
po druhé světové válce*

Petr Mareš

Pánové, kteří se v květnu 1945 dravě chopili vlády nad československou kinematografií, nikterak nepochybovali o tom, že získali pod svou kontrolu politicky velice účinný a významný nástroj a že politická hlediska budou také důležitým a v některých případech dokonce určujícím faktorem při rozhodování o jeho dalších osudech. Pro záležitosti mezinárodních kontaktů našeho filmu, především pro oblast filmového importu a exportu, byla tato určující role politiky od samého počátku považována za zcela samozřejmou. V průběhu diskusí o návrhu presidentského dekretu o zestátnění kinematografie svedli noví kapitáni našeho filmového průmyslu boj za to, aby i vývoz a dovoz byl považován za součást zestátněvaného „filmového a kinematografického podnikání“, aby si i nad ním udrželi výsadní kontrolu¹⁾. Zodpovědnost za tuto oblast připadla již při květnovém rozdělování úřadů Jindřichu Elblovi. Ten také vypracoval k této otázce zvláštní memorandum, ve kterém jasně formuloval hlediska, kterými by se měla naše kinematografie řídit. V první řadě šlo o „potřebu a orientaci zahraniční politiky státu“ následně pak o „potřebu a orientaci filmového hospodářství“. Z ohledu na zahraničněpolitické požadavky Elbl usoudil, že export a import „náleží zřejmě do kompetence ministerstva informací“. Potřebami filmového hospodářství rozuměl takovou dovozní strategii, díky které naše filmová výroba nebude „ani přímo, ani nepřímo tísněna přítomností cizího filmu v čsl. kinech“²⁾.

Jak známo, znárodňovací dekret³⁾ skutečně přisoudil kontrolu nad veškerým filmovým exportem a importem státu a následně pak komunisty ovládanému ministerstvu informací. Jako zmocněnec ministra pro tuto oblast dostal Elbl příležitost řídit se podle zásad, které stanovil. Především v průběhu prvních poválečných měsíců se mu to dařilo pouze zčásti. Hledisko „orientace zahraniční politiky státu“ totiž v této době téměř zcela zastínilo hledisko „potřeb filmového hospodářství“. Je při tom třeba zdůraznit, že zahraničněpolitickou orientaci Československa chápal Elbl velice jednoznačně. Dokládají to jasně smlouvy, které v průběhu června a července podepsal se

-
- 1) Touto otázkou se zabývala např. schůze zmocněnců 25. 7. 1945 za přítomnosti šéfa V. odboru ministerstva informací, pod který spadal film, Vítězslava Nezvala. Národní filmový archiv (NFA), fond Ústřední ředitelství Čs. filmu (ÚŘ ČSF), sig. 1946/1.
 - 2) Elbl vypracoval své memorandum na Nezvalovu žádost jako shrnutí názorů, ke kterým dospěla citovaná schůze zmocněnců. Memorandum o dovozu a vývozu filmů. NFA, fond ÚŘ ČSF, Jednání o dovoz amerických filmů (nezprac.).
 - 3) Dekret presidenta republiky č. 50 (č. 24, 1945 Sb.) ze dne 11. 8. 1945, § 1, odst. 2.

sovětskou monopolní exportní společností Sojuzintorgkino. Sovětskému filmu se těmito smlouvami garantovalo 60% promítacího času ve všech kinech na území republiky.⁴⁾ S revolučními představami o poválečné československé zahraniční politice souvisel také postoj šéfů naší kinematografie k filmovému průmyslu americkému. Z úst Elblůvých i jeho kolegů zazněla v průběhu léta 1945 řada výroků, svědčících o tom, že přísun amerických filmů do československých kin měl podle jejich plánů podléhat velice přísným omezením. Nevylučovala se ani možnost **úplného přerušení kontaktů se zámořskou kinematografií**.⁵⁾ V červnu 1945, v souvislosti s jednáními o obnovu právního rámce pro rozvoj československo-amerických obchodních styků, nabídla americká strana *de facto* považovat smlouvu o filmovém obchodu, uzavřenou mezi oběma státy v květnu 1938, i nadále za platnou.⁶⁾ Dovoz a vývoz filmů by se tak vyhnul složitým jednáním, která provázela obnovení obecné obchodní dohody, a stal by se prvou oblastí vzájemného obchodu, která by byla zcela normalizována. Československá strana však po tříměsíčních diskusích tuto nabídku odmítla, přičemž se ministerstvo zahraničí při svém rozhodnutí opřelo kromě jiného o názor expertů ministerstva informací.⁷⁾ Ti také postoj ZAMINI s nezakrývanou úlevou přivítali⁸⁾ a to přesto, že předválečnou smlouvu považovali za úspěch tehdejší naší filmové diplomacie.⁹⁾ V jejich reakci se jistě odrážela i jednoduchá a ve své podstatě apolitická snaha o úplnou likvidaci nejsilnějšího konkurenta na domácím filmovém trhu¹⁰⁾, jen těžko by však mohli formulovat své názory s takovou razancí, kdyby nebyli přesvědčeni, že jsou v plném souladu s oficiální politikou, při nejmenším na úrovni jejich ministerstva. Odmítnutí nabídky Státního departmentu z června 1945 mělo dalekosáhlé důsledky. Američtí výrobci filmů totiž považovali smlouvu z roku 1938 za **nevýhodnou** a již

-
- 4) Blíže k tomu viz: Petr Mareš, *Všemi prostředky hájená kinematografie*. „Iluminace“ 3, 1991, č. 2, s. 79 – 81. Je třeba zde připomenout, že tyto smlouvy se netýkaly pouze dovozu sovětských filmů. Kromě jiného se jimi sovětské straně zaručoval přednostní pronájem našich ateliérů, a to v takovém rozsahu, že pokud by byla smlouva sovětskou stranou naplněna, nezbyl by zde nejen žádný prostor pro pronájem komukoli jinému, ale limitována by byla i domácí produkce. K tomu viz např. záznam ze schůze zmocněnců 31. 7. 1945 („Feix: ...Studia, která nám zůstala po smlouvě se Sověty, reprezentují výrobu 15 filmů ročně...“). NFA, fond ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.
- 5) Blíže k tomu viz: P. Mareš, c. d., s. 80 – 81.
- 6) Státní department československému velvyslanectví ve Washingtonu, Aide-Mémoire, 29. 6. 1945. National Archives, Washington, DC (NA), Record Group 59 (RG 59), 611.60F31/6-2945.
- 7) ZAMINI velvyslanectví USA v Praze, Aide-Mémoire, 13. 9. 1945. Tamtéž, 611.60F31/9-1445.
- 8) Schůze zmocněnců 8. 8. 1945. NFA, fond ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.
- 9) „Už v dobách první republiky jsme spolu s interesovanými ústředními státními orgány [...] všemožně usilovali, aby dovoz a vývoz filmů byl podřízen [...] specifickým potřebám čl. filmovnictví, což se nám do značné míry v letech 1934 – 1938 podařilo. Donutili jsme v r. 1935 např. i Spojené státy, aby film vyňaly z celkového jednání o obchodní smlouvu s ČSR, vyslali do Prahy zvláštní delegaci a na místě sjednali dohodu o dovozu filmů, která se nestala součástí obchodní smlouvy.“ Memorandum o dovozu a vývozu filmů. NFA, fond ÚŘ ČSF, Jednání o dovoz amerických filmů (nezprac.)
- 10) Tuto motivaci v rozhovorech s autorem neustále zdůrazňoval Elmar Klos, ve zkoumaném období tajemník České filmové společnosti a účastník většiny schůzí zmocněnců. Vyhrčená politická argumentace byla podle něj zaměřena **výhradně** směrem k ministerstvu informací, přesněji k samotnému ministru Kopeckému. Při vší úctě ke Klosově paměti se mi toto vysvětlení zdá nepřijatelné, neboť revoluční argumentace typu „jsme orientováni na východ a ne na západ“ (Elbl na schůzi zmocněnců 12. 7. 1945, NFA, fond ÚŘ ČSF, sig. 1946/1) se opakovaně ozývala v okamžicích, kdy nebylo nejmenšího důvodu se přetvařovat, jako argument v diskusích **uvnitř kruhu filmových odborníků**.

ILUMINACE

Petr Mareš: Politika a „pohyblivé obrázky“

Z titulní strany Kulturní politiky 26. července 1946

v průběhu války jasně naznačovali, že chtějí usilovat o její revizi.¹¹⁾ Postoj československých orgánů jim prosazování tohoto záměru pouze usnadnil. Od chvíle, kdy vešel ve známost obsah Benešova znárodňovacího dekretu, chápaného v USA především jako vytvoření státního **monopolu**, začali i američtí filmoví bossové uvažovat o tom, zda se jejich filmy vůbec na plátnech československých kin objeví.¹²⁾ Když pak do Spojených států pronikly v průběhu srpna informace o obsahu smluv se Sojuzintorgkinem,

11) „While the accord reached at that time was undoubtedly as satisfactory as the circumstances permitted, it was, so to speak, concluded under duress. ... We feel, therefore, that the Czechoslovak authorities will wish to correct an obviously inequitable situation with respect to American Films as soon as they are in position to do so.“ Motion Picture Producers & Distributors of America, Inc. de Wolfovi, New York 24. 8. 1944. NA, RG 59, 860F.4061 Motion Pictures/8-2444. Stojí mi za to upozornit, že americké filmové společnosti argumentovaly v tomto případě s použitím doslovné citace argumentu naší exilové vlády proti platnosti mnichovské dohody – totiž že byla podepsána pod nezákonnou hrozbou násilí. Autoři dopisu zde odkazují na hrozbu, implicitně obsaženou v postojích české strany v průběhu jednání na konci třicátých let, že nepřistoupí-li Američané na tehdejší smlouvu, ovládnou český filmový trh Němci.

12) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 22. 8. 1945, č. 152. Tamtéž, 860F.4061 MP/8-1545.

v Československu ministerstvem informací pečlivě utajované, jejich postoj ke spolupráci se znárodněnou kinematografií se z velmi zdrženlivého stal odmítavým.¹³⁾ Výsledkem krize ve vztazích mezi vedením zestátněné kinematografie a americkými filmovými společnostmi bylo i červencové skandální stažení filmu *Věčná Eva* z projekce v kině Lucerna.¹⁴⁾

Na rozdíl od Československa nepromlouvala v USA ústy lidí, rozhodujících o filmovém obchodu, oficiální politika. V plánech Státního departmentu stálo Československo na konci války poměrně vysoko na žebříčku států, jejichž přízeň bylo třeba si pěstovat. Úřad pro válečné informace (OWI), založený Rooseveltem v roce 1942 jako hlavní nástroj protinacistické propagandy, připravil již na podzim 1944 materiál, analyzující cesty, kterými mohla americká politika ovlivnit poválečný vývoj v ČSR. K vytvoření předpokladů pro úspěšnou obnovu demokratického systému bylo podle tohoto materiálu kromě jiného třeba zajistit, aby se Čechoslováci necítili intelektuálně a kulturně izolováni od centra světové demokracie, tedy Spojených států. OWI doporučoval nasadit za tímto účelem všechna média, rozhlas, knihy, výstavy a – filmy.¹⁵⁾

Zdá se, že názor OWI byl v příslušných odděleních Státního departmentu přijat. Alespoň diplomaté, vyslaní bezprostředně po skončení války do Prahy, se skutečně snažili postupovat v duchu citovaného dokumentu. Alfred Klieforth, který řídil činnost amerického zastupitelství před příjezdem velvyslance Steinhardta, psal na počátku června 1945 z Prahy do Washingtonu: „Je možné využít upřímné touhy lidí v Čechách poznat cíle a ideály Spojených států a úsilí, které vyvinuly za války, prostřednictvím různých prostředků, jako je film, přednášky nebo literatura. ... naléhám na to, aby se to udělalo rychle.“¹⁶⁾

Pozornost, věnovaná americkým velvyslanectvím otázkám propagandy, masmédií a speciálně filmu, vzrostla ještě poté, co se svého úřadu v červenci 1945 chopil velvyslanec Laurence A. Steinhardt. Třiapadesátiletý úspěšný newyorský podnikatel, který v předcházejících dvanácti letech stál v čele amerických diplomatických misí v Peru, SSSR a Turecku, považoval od svého nástupu za jeden ze svých hlavních úkolů vytvářet protiváhu sovětského vlivu v Československu. V plné míře prosazoval tento princip i na poli hraného filmu. Již v srpnu začal naléhat na Státní department, aby přesvědčil americké výrobce, že je třeba nalézt cestu do československých kin. Vědom si nechuti amerických společností vůči státnímu monopolu, pokoušel se při tom nalézt argumenty, kterými by této nechuti využil. „Tím, že se obnoví distribuce amerických filmů nabídne se platforma pro srovnání s ruskými filmy, které se zde promítají. Na jeho základě může vzniknout tlak veřejnosti, vedoucí ke změně znění [znárodnovacího] dekretu,“ psal ve své depeši z 15. srpna.¹⁷⁾

13) Milliken de Wolfovi, Washington, 30. 8. 1945. Tamtéž, 860F.4061 MP/8-3045. Zprávu o obsahu smluv přinesl 1. září i americký časopis *International Variety*, na což se zděšením upozorňoval a vysvětlení se dožadoval čsl. konzulát v New Yorku. Státní ústřední archiv (SÚA), fond Ministerstvo informací (MI), i. č. 559, k. 234.

14) Film *Věčná Eva* (It Started with Eve; Henry Koster, 1941), uváděný jako film darovaný vládou USA, byl promítán od 13. 7. 1945 a ztažen na počátku třetího týdne promítání. Velvyslanectví USA uvedlo, že podle sdělení výrobce byl film darován omylem a výrobce požádal zastupitelství o jeho ztažení.

15) Long-Range Policy Guidance for Czechoslovakia, OWI Overseas Operations Branch, 28. 10. 1944. Cit. dle: Mark S. Steinitz *The U. S. Propaganda Effort in Czechoslovakia, 1945 – 48*. „Diplomatic History“, Vol. 6, No. 4 (Fall 1982), s. 362.

16) Klieforth Byrnesovi, Praha, 8. 6. 1945, č. 8. NA, RG 59, 860F.01/6-845.

17) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 15. 8. 1945, č. 219. Tamtéž, 860F.4061 MP/8-1545.

Také Steinhardtovy výzvy našly ve Státním departmentu příznivou odezvu a oddělení telekomunikací, které bylo v této době zodpovědné vedle pošty, telegrafu a rozhlasu také za formulaci politiky v oblasti filmu, vstoupilo do jednání se zástupci filmových výrobců. Nedosáhlo však žádného úspěchu. Státní tajemník James Byrnes o tom Steinhardtovi na konci srpna napsal: „Department v zásadě souhlasí s vaším telegramem z 15. srpna, týkajícím se promítání amerických filmů, ale otázku promítání komerčních filmů musí v konečné instanci rozhodnout jejich výrobci.“¹⁸⁾ Šéf oddělení telekomunikací Francis Colt de Wolf v této souvislosti shrnul hlavní příčiny neochoty amerických výrobců ke spolupráci. V první řadě to byla otázka státního monopolu, který se zaváděl ve všech státech východní Evropy a dokonce i v některých zemích na západě. Americké společnosti považovaly takový postup za porušování zásad svobodného podnikání. V konkrétním případě Československa přistupoval k této námitce, jak již bylo řečeno, problém diskriminačních smluv s SSSR, ohrožujících budoucí obchodní spolupráci obou zemí jako celek¹⁹⁾, a odmítnutí obnovit smlouvu z roku 1938.²⁰⁾ Úvodní ofenzíva nového velvyslance na poli filmového obchodu nedosáhla tedy téměř ničeho. Namísto propagace amerických filmů musel naopak jeho úřad v následujících měsících vynaložit značné úsilí, aby zabránil jejich neoprávněnému promítání. S pečlivostí seriózního obchodníka, kterým také byl, shromažďoval Steinhardt podle pokynů Státního departmentu²¹⁾ informace o amerických filmech, které zůstaly na našem území z doby před březnem 1939. Navzdory ujištění ZAMINI, že žádné takové filmy již u nás nejsou, shromáždilo jich velvyslanectví v průběhu zimy 1945 – 1946 celou řadu, přičemž není bez zajímavosti, že o některých z nich jejich výrobci vůbec netušili, že byly někdy do Československa prodány.²²⁾

Laurence Steinhardt však neměl ve zvyku vzdávat se snadno a filmové společnosti nebyly zcela hluché k jeho argumentům. Jejich reprezentanti byli ochotni přistoupit na kompromis, který by vyhověl velvyslancovu volání po přítomnosti amerických filmů v českých kinech a zároveň nevázal společnosti k definitivní dohodě se zestátněnou kinematografií. Uvědomovali si význam československého trhu a nechťeli s ním ztratit zcela kontakt. Opakovaná ujištění o tom, že nebudou za žádných okolností jednat se státním monopolem, není možné chápat doslovně. I když odmítali konkrétní nabídky přicházející z Prahy, naznačovali přitom neoficiálními kanály našim zmocněncům, že

18) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 31. 8. 1945, č. 184. Tamtéž, 860F.4061 Motion Pictures/8-1745.

19) Tyto smlouvy byly totiž v rozporu se zásadami doložky nejvyšších výhod, o jejímž vzájemném udělení byli Američané v létě 1945 ochotni jednat. Srov. návrh nóty, přiložený k aide-mémoire z 29. 6. 1945. Tamtéž, 611.60F31/6-2945.

20) De Wolf Dubrowovi, Office Memo, Washington, 18. 9. 1945. Tamtéž, 860F.4061 MP/9-1845.

21) V září 1945 rozeslal Státní department svým misím oběžník, ve kterém stanovil podmínky, za kterých je možné promítat americké filmy, a pověřil své diplomaty, aby plnění těchto podmínek sledovali. Československá znárodněná distribuce, ani žádná z bývalých distribučních společností na našem území tyto podmínky nesplňovala. Tamtéž, 840.4061 MP/9-2445.

22) Šlo např. o film *Love Affair* společnosti RKO, který chtěl bývalý zástupce této společnosti v ČSR Renée Moláček v listopadu 1945 promítnout v americkém klubu v Praze („...the film LOVE AFFAIR was never sold to any distributor in Czechoslovakia nor did RKO Radio send the picture into that territory.“ Byrnes Steinhardtovi, Washington, 7. 1. 1946. Tamtéž, 860F.4061 MP/1-746). Poměrně obsáhlá korespondence, kterou v této poněkud absurdní záležitosti vedly americké velvyslanectví, ZAMINI a ministerstvo informací je uložena v: SÚA, MI, k. 233, i. č. 559.

ILUMINACE

Petr Mareš: Politika a „pohyblivé obrázky“

*Americký velvyslanec Laurence A. Steinhardt při příletu do Prahy
v předvečer komunistického převratu – 19. února 1948*

nepřestávají o případné dohodě uvažovat.²³⁾ Vzhledem k tomu, že způsob, jakým se vypořádají s československým státním monopolem, byl považován za precedentní pro vztahy s ostatními evropskými zeměmi, v nichž v řadě případů naráželi američtí filmoví vývozci na stejné problémy jako u nás²⁴⁾, však bylo jasné, že to bude muset být dohoda podle amerických představ.

Prostor pro kompromisní kroky byl poměrně záhy nalezen v návaznosti na dohody a úmluvy, uzavřené v průběhu války mezi československou exilovou vládou a OWI. Úřad pro válečné informace připravil totiž již v této době ve spolupráci se špičkovými filmovými společnostmi pro osvobozené evropské země balík kvalitních hraných filmů, opatřených titulky v příslušném jazyce. Také pro Československo bylo takto připraveno okolo 40 filmů.²⁵⁾ Smlouva o spolupráci OWI s československou vládou, podepsaná

23) „Od Američanů jsme dostali nepřímo zprávu, že odmítají zásadně naši nabídku na 50/50, že však uvažují o možnosti zřídit korporaci, která by zastupovala všechny výrobce. Prý by jim stačilo, kdybychom odebrali 100 – 120 filmů ročně.“ Elbl na schůzi zmocněnců, 28. 8. 1945. NFA, fond ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.

24) „The companies are unanimously unwilling to enter into commercial relations with Czechoslovak Government monopoly not only because of the details of monopolistic plan, but because they feel such dealings would prejudice their position in other European countries.“ Acheson Steinhardtovi, Washington, 21. 9. 1945, č. A-84. NA, RG 59, 860F.4061 MP/8-1545. V Evropě se vedle Československa americké filmy nedistribuovaly také v Holandsku, Jugoslávii, Polsku, a Sovětském svazu a u bývalých satelitů nacistického Německa s výjimkou Itálie.

25) O této skutečnosti informoval Elbl již 3. 8. 1945 na schůzi zmocněnců. NFA, fond ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.

v Londýně 10. října 1944 stanovila, že „po návratu československé vlády do Československa a po ustavení americké mise v této zemi **může** OWI [...] učiniti opatření pro distribuci svých filmů v Československu obchodními nebo jinými kruhy [podtrhl – P. M.]“.²⁶⁾ Právníci ve filmařských službách se nyní rozhodli využít OWI jako takového přechodného prostředníka i pro období po válce. „Americké filmové společnosti [...] vřele oceňují váš zájem o uvedení amerických filmů na československá plátna,“ psal v září 1945 státní podtajemník Dean Acheson Steinhardtovi, „a doufají, že 40 filmů, speciálně připravených pro OWI, by mohlo být prostřednictvím OWI v Československu distribuováno, zatímco by diskuse o konečné formulaci filmové politiky v této zemi pokračovala.“²⁷⁾

Snaha použít služeb federální agentury tam, kde jednání soukromých společností naráželo na nepřekonatelné obtíže, byla v souladu s tehdejší oficiální americkou politikou. 31. srpna 1945 prezident Truman zrušil OWI a na jejím místě ustavil novou Informační službu Spojených států (USIS), která měla v mírových podmínkách pokračovat v aktivitách OWI.²⁸⁾ V prohlášení, vydaném při této příležitosti, zdůraznil, že nová agentura bude v zahraničí pomáhat soukromému podnikání v takových oblastech, jako je zpravodajství, komunikace a film.²⁹⁾ V prosinci rozpracoval Carl E. Milliken, tajemník mocné Asociace filmových výrobců (MPPA), sdružující největší americké filmové společnosti, prezidentovo prohlášení pro československé podmínky. MPPA byla ochotna vyslat do Prahy svého agenta, pokud možno Čecha, který by ve spolupráci s USIS vedl jednání o uvolnění čtyřiceti za války připravených filmů do distribuce. Dodávky filmů by prováděla USIS. Ani agent společností, ani USIS však neměli s československou stranou podepisovat žádné smlouvy. Milliken ve svém návrhu uvedl i jméno případného agenta MPPA. Byl jím Ludvík (Louis) Kantůrek.³⁰⁾

V postupu amerických společností se, jak vidět, na konci roku 1945 objevil nový prvek. Jednání s reprezentanty znárodněné československé kinematografie mělo být nadále vedeno ve dvou ne zcela se překrývajících rovinách. Ve věci filmů, připravených původně pro OWI byli zjevně výrobci ochotni dospět poměrně rychle k dohodě. Otázka obecné dohody o dovozu amerických filmů do Československa zůstávala i nadále zcela otevřena a uvažovalo se o ní ve značně delší perspektivě. Ke změně došlo v průběhu podzimu 1945 i v postojích našich filmových šéfů. Revoluční nadšení a především nekritická důvěra k východnímu spojenci vzaly rychle za své ve chvíli, kdy se od podpisů smluv přešlo k jejich naplňování. Ukázalo se, že Sověti nejen nedokáží převzít nabízenou úlohu hegemonu našeho filmového trhu, ale nejsou schopni dodat ani tolik filmů, aby pokryli minimální potřebu provozu našich kin. Již na konci srpna vyzýval Emil Sirotek, pověřený správou státních kin, na schůzi filmových zmocněnců k urychleném sjednání dalších dohod o dovozu filmů: „...jinak nebudeme mít co hrát,“ volal zoufale.³¹⁾ Když se pak v říjnu téhož roku vrátil Jindřich Elbl

26) Smlouva o dodávkách propagačních filmů USA do Československa. SÚA, MI, k. 234, i. č. 559.

27) Acheson Steinhardtovi, Washington, 21. 9. 1945, č. A-84. NA, RG 59, 860F.4061 MP/8-1545.

28) Executive Order 9608 z 31. 8. 1945.

29) Statement by the President Upon Signing Order Concerning Government Information Programs. Cit. dle: *Public Papers of the Presidents of the United States. Harry S. Truman. 1945.* Washington, DC 1961, s. 252 – 253.

30) O Millikenově návrhu informoval Steinhardt obratem Acheson. Viz Acheson Steinhardtovi, Washington, 22. 12. 1945, č. 487. NA, RG 59, 860F.4061 MP/12-2245.

31) Schůze zmocněnců, 28. 8. 1945. NFA, fond ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.

z jednání v Paříži a Londýně a informoval své kolegy o tom, že se mu podařilo získat francouzské a anglické filmy, byla jeho zpráva „...přijata s radostným souhlasem všech přítomných, jejichž jménem poděkoval Sirotek Elblovi za tak krásné výsledky“.³²⁾

„Jasná orientace na východ“ se tedy z naší filmové dovozní politiky rychle vytratila. Udržitelný nebyl nadále ani postoj „s Amerikou přerušíme patrně všechny styky“.³³⁾ Ukazovalo se totiž stále zřetelněji, že nehledě na dosavadní diplomatické úspěchy pověřence Elbla je bez amerického filmu prostě nemožné uspokojit kvantitativní požadavky našich kin. Poválečná evropská produkce na to nestačila.³⁴⁾ Nepřekvapí proto, že již v srpnu 1945 nabízel Elbl MPPA dohodu o dovozu amerických filmů do Československa, tehdy ještě, zdá se, neoficiálními kanály, a v říjnu téhož roku ji oficiálně opakoval prostřednictvím našeho zastupitelství ve Washingtonu.³⁵⁾ V obou případech šlo sice o návrhy, u kterých bylo předem jasné, že budou pro Američany z čistě obchodního hlediska nepřijatelné³⁶⁾, nicméně oproti ještě nedávno demonstrovaným postojům to byl zřejmý pokrok. Stejně jako americká strana považovali i naši filmoví vyjednávači zatím celkovou dohodu za vzdálenou perspektivu. Stejně jako Američané i oni začali v této době hledat nějaké rychlé prozatímní řešení, které by přivedlo americké filmy na plátna našich kin. Domníval-li se velvyslanec Steinhardt, že ukázka kvality amerického filmu může donutit československý filmový monopol k tomu, aby poněkud uvolnil svou totální kontrolu filmového podnikání, pak zmocněnci počítali s tím, že dokáží-li dovést do Československa nějaké americké filmy navzdory odporu mocné MPPA, donutí to velké americké společnosti, aby poněkud uvolnily svůj totální bojkot znárodněné kinematografie.³⁷⁾

Způsob, jak obejít MPPA, se nabízel v přímých obchodních kontaktech s některou z menších nezávislých společností, především z východního pobřeží USA. S návrhem na zprostředkování takovýchto kontaktů se někdy na počátku září 1945 objevil v Praze newyorský podnikatel Miles Sherover. V doporučení, které si s sebou přivážel pro velvyslance Steinhardta, se pravilo, že je spolehlivým obchodníkem, podílejícím se na podnikatelských aktivitách významných wallstreetských firem ve Venezuele, Chile a Mexiku. Před válkou působil jako nákupčí španělských republikánů v USA.³⁸⁾ V doporučeních pro československé ministerstvo informací, které Sheroverovi poskytl Jiří

32) Schůze zmocněnců, 3. 10. 1945. Tamtéž.

33) Elblovy výroky na schůzích pověřenců 12. 7. a 31. 7. 1945. Tamtéž.

34) Podle odhadů našich odborníků potřebovala naše kina ke své existenci ročně 200 filmů. Domácí výroba byla schopna zajistit ročně maximálně 25 filmů. Evropská a sovětská kinematografie byly schopny dodat asi 105 filmů. Zbývajících zhruba 70 filmů nebylo kromě Spojených států kde získat. Memorandum ministra Kopeckého o vyjednávání mezi USA a ČSR v oblasti filmu. 10. 7. 1946. Tamtéž, Jednání o dovozu amerických filmů (nezprac.)

35) Schůze zmocněnců, 28. 8. 1945 a 10. 10. 1945. Tamtéž, sig. 1946/1.

36) Elbl nabízel NPPA 50% podíl na čistém zisku ze vstupného. To byl princip, na kterém byla uzavřena smlouva se Sojuzintorgkinem (SÚA, MI, k. 231, i. č. 506), smlouva o dovozu francouzských filmů z 27. 9. 1945, kterou Elbl podepsal s Alliance Francaise Cinematographique, však dávala francouzské straně podíl 60%. (Tamtéž, k. 222, i. č. 412.) Smlouva s British Commonwealth Film Corp., podepsaná ještě za války v Londýně (27. 3. 1945), určovala pro Brity dokonce 65% podíl. (SÚA, MI, k. 217, i. č. 355.)

37) Srov. např. vyjádření zmocněnců z 28. 10. 1945. V: *Záznam na paměť*. „Iluminace“ 3, 1991, č. 2, s. 99.

38) Library of Congress (LC), Manuscript Division (MD), Steinhardt Papers, Box 47.

Voskovec a Jan Werich, se kromě jeho podnikatelské zdatnosti zdůrazňovaly také jeho „ideové sympatie“ k československému poválečnému vývoji.³⁹⁾

Jednání se Sheroverem byla českou stranou od samého počátku považována za důvěrná.⁴⁰⁾ Jejich duch byl údajně „srdečný a přátelský“ a příslušní činitelé ministerstva informací v ně údajně vkládali velké naděje.⁴¹⁾ To je také téměř vše, co je nám o jejich průběhu až do konce roku 1945 známo. V září sice pronikla do našeho tisku zpráva, podle které ministr Kopecký jmenoval Sherovera „výhradním zástupcem pro jednání o nákupu amerických filmů“⁴²⁾, její věrohodnost je však jen velmi nízká. Skutečný stav věcí patrně lépe vystihuje Elblova důvěrná informace na prosincové schůzi zmocněnců, podle které se „vyjednávání s Američany ... děje ve dvou frontách. Jedno vede Elbl podle ústního zmocnění od ministra, druhé, neúředně, p. Sherover, jako soukromá osoba“.⁴³⁾

Elblova informace poskytuje klíč k podivným peripetiím jednání mezi ministerstvem informací a Sheroverem, zachyceným z velké části v následující edici materiálů. Ministerstvo zjevně bylo ochotno poskytnout Sheroverově akci plnou a veřejnou podporu pouze pokud jasně uspěje. Za skutečný úspěch by se podle mého názoru považovalo pouze rozbití jednotné fronty velkých amerických společností ve vztahu k našemu filmu. Dokud se mu to nepodaří, byl ministr Kopecký podle všeho připraven Sherovera v libovolný moment obětovat za šanci dohodnout se s hlavními americkými výrobci. Přes všechnu srdečnost vzájemných vztahů zůstal tento americký sympatizant vždy pouze záložní zbraní, ke které se Kopecký uchýlil tehdy, když se mu to hodilo.

Plně se to prokázalo na počátku roku 1946. Velcí američtí výrobci do něj vkročili se zjevným úmyslem překonat patovou situaci, ve které uvázlo jejich jednání se státními filmovými monopoly v některých evropských zemích. V prosinci vytvořilo osm největších společností, sdružených v MPPA, novou organizaci pod názvem Asociace pro vývoz filmu (MPEA), která podle zpráv amerického tisku měla působit ve třinácti evropských a asijských zemích, včetně Sovětského svazu, Rakouska, Holandska, Německa, Japonska, Jugoslávie, Polska a Československa.⁴⁴⁾ Nová organizace pak hned na počátku roku 1946 rozhodla vyslat své zástupce k jednáním do Československa. Východiska ze slepé uličky měli v Praze hledat zmíněný již Ludvík Kantůrek, předválečný československý výrobce filmů, který od počátku války pobýval v USA a pracoval pro 20th Century Fox a československý zástupce v newyorské informační kanceláři OSN Jiří Janeček, kterého k velkému Sheroverovu překvapení Kopecký pověřil jednáním s MPEA, aniž by považoval za nutné o tom svého amerického agenta informovat.⁴⁵⁾ V Evropě se měl k oběma českým vyjednavacům připojit zaměstnanec amerického velvyslanectví Hummel, který zastupoval zájmy MPPA ve Francii.⁴⁶⁾

39) Voskovec Kopeckému, New York, 26. 1. 1945. Literární archiv Památníku národního písemnictví (LA PNP), fond liter. pozůstalost J. Wericha (nezprac.). Dokument č. 6 násl. edice.

40) *Záznam na paměť*, s. 99.

41) Elbl na schůzi zmocněnců, 17. 12. 1945, NFA, ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.

42) *Lidová demokracie* 9. 9. 1945. Cit. dle: Pavel T a u s s i g, *Dějiny čs. kinematografie v datech a událostech 1945 – 1948*. Praha, Československý filmový ústav 1980, s. 29.

43) Schůze zmocněnců, 17. 12. 1945, NFA, ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.

44) *Film Producers Form Foreign Export Agency*. „New York Herald Tribune“ 5. 4. 1946.

45) Janeček zjevně již dříve udržoval kontakty s Elblem, kterého také již 10. 12. informoval o vzniku MPEA. Při této příležitosti si také vyžádal souhlas k navázání kontaktu s touto organizací. Kopecký mu povolení k neoficiálnímu jednání zaslal 13. 12. 1945. SÚA, MI, k. 234, i. č. 559.

46) Acheson Byrnesovi, Washington, 22. 1. 1946. NA, RG 59, 860F.4061 MP/1-2146.

Od chvíle, kdy plány MPEA vešly v Praze ve známost, začaly se Sheroverovi hromadit problémy. Ještě před koncem roku 1945 se mu podařilo nakoupit v USA 12 filmů a Kopecký mu slíbil, že je přepraví do Evropy prostřednictvím našeho washingtonského zastupitelství. Velvyslanec Hurban v prosinci varoval ZAMINI, že by takováto přímá účast československých orgánů na Sheroverových operacích mohla ohrozit oficiální jednání, která vedl Elbl,⁴⁷⁾ nicméně na počátku ledna dostal od Kopeckého prostřednictvím ZAMINI příkaz americkému obchodníkovi s dopravou pomoci. O deset dní později však přišel do Washingtonu telegram od Clementise, který Hurbanovi sděloval, že hovořil s Kopeckým, který ho informoval, že se Sheroverem nebylo nic pevně dojednáno. Pokud prý chce, ať dopraví své filmy do Prahy na vlastní náklady a ministerstvo informací se na místě rozhodne, zda je od něj koupí, nebo ne.⁴⁸⁾ Výsledkem byl Hurbanův dopis, publikovaný jako č. 4 následující edice.⁴⁹⁾

Sherover nakonec na svých aktivitách neprodělal. V únoru 1946 s ním Elbl podepsal smlouvu o dodávce 25 celovečerních filmů.⁵⁰⁾ Z pohledu ministerstva informací šlo však jen ztěží o uspokojivé řešení. Počtem dovezených filmů i jejich kvalitou byla smlouva s Sheroverem příliš zjevnou náhražkou⁵¹⁾ a doba náhradních, revolučně zdůvodňovaných řešení již pominula. Blížily se volby, stanovené na květen 1946 a komunisté se ve svém velkoryse pojatém lovu na voliče zdaleka vyhýbali revoluční rétorice, která charakterizovala zasedání šéfů znárodněné kinematografie v prvních poválečných týdnech. Československo začalo v lednu čerpat první větší americký úvěr, intenzivně se jednalo o dalších⁵²⁾ a KSČ nemohla nic potřebovat méně než dojem, že v případě jejího vítězství bude americká pomoc přerušena. Dohody s Američany mohly být v předvolebním boji důležitým trumfem a dohoda o americkém filmu by jistě nepatřila k trumfům nejnižším.

Význam dohody s velkými americkými společnostmi umocňovala ještě skutečnost, že problémy našeho filmového dovozu se v průběhu předcházejících měsíců staly věcí veřejnou. Již v létě 1945 se v tisku objevily informace o amerických filmech, připravených pro Československo prostřednictvím OWI.⁵³⁾ Nevýhnutelně pak následovala otázka, proč že se v Čechách nepromítají?⁵⁴⁾ Na počátku září přinesly pak katolické

47) Hurban ZAMINI, Washington, 21. 12. 1945. SÚA, MI, k. 233, i. č. 559.

48) Kopecký nejprve poslal prostřednictvím ZAMINI telegram s příkazem filmy co nejrychleji dovézt (3. 1. 1946). Clementisův pokyn Hurbanovi filmy nepřevážet byl odeslán o jedenáct dní později. Clementis Hurbanovi, Praha, 14. 1. 1946. Tamtéž.

49) Hurban Sheroverovi, Washington, ?. NFA, fond ÚŘ ČSF, Jednání o dovoz amerických filmů (neprac.).

50) Sherover nicméně dostal zapláceno systémem „fix“, to jest nezávisle na výši výdělku distributora, což bylo v dané situaci považováno vzhledem k hladu českých diváků po americkém filmu za nevýhodné.

51) Velvyslanec Hurban označil Sheroverem nakoupené filmy jednoznačně za „tzv. B-kvalitu“ (Hurban ZAMINI, Washington, 21. 12. 1945. SÚA, MI, k. 233, i. č. 559). Obzory o nich psaly: „Všechny bez výjimky jsou svou uměleckou kvalitou průměrné, některé z nich jasně a vysloveně podprůměrné.“ *Americké filmy a ministerstvo informací*. „Obzory“ 2, 1946, č. 27, s. 429.

52) 25. ledna 1946 se vláda ČSR obrátila na vládu USA se žádostí, aby úvěr ve výši \$ 10 milionů na nákup válečných přebytků, který v lednu začala čerpat, byl zvýšen na \$ 50 milionů. (Steinhardt Byrnesovi, Praha, 29. 1. 1946, č. 459. NA, RG 59, 860F.5034/1-2946.) Ve Washingtonu v téže době vrcholila jednání o půjčce od Eximbank ve výši \$ 300 milionů, považované v Československu za klíčovou pro poválečnou obnovu. Státní department v této souvislosti jasně stanovil, že podmínkou pro obdržení těchto úvěrů a půjček je nediskriminační postup české strany, která také měla Američany informovat o všech doposud přijatých hospodářských závazcích vůči třetím stranám. Byrnes Steinhardtovi, Washington, 7. 2. 1946, č. 82. Tamtéž, 860F.51/2-746.

53) *Amerika má pro nás už filmy s českými titulky*. „Právo lidu“ 5. 8. 1945.

54) *Kde jsou filmy?* „Obzory“ 1, 1945, č. 1, s. 11.

Obzory jasnou odpověď. Informovaly čtenáře o smlouvě se Sojuzintorgkinem a o postoji amerických společností ke znárodněné kinematografii. Zároveň důrazně konstatovaly: „České filmové publikum má právo se dovědět o pravém stavu věcí a žádat nápravu tam, kde ukvapeným jednáním došlo k přehmatům.“⁵⁵⁾

Článek v Obzorech zahájil rozsáhlou polemiku, která zaměstnávala především naše kulturní týdeníky po řadu následujících měsíců. Komunisté označili tvrzení Obzorů za „báje, proti kterým Staré pověsti české jsou historickou pravdou“.⁵⁶⁾ Za kritikou dovozní politiky stála podle nich reakce. „Sabotéři zestátněného filmovnictví hledají vhodnou příležitost k frontálnímu útoku,“ varovala Tvorba.⁵⁷⁾ Obzory se však nenechaly vyvést z míry. Po Elblově triumfálním návratu z Londýna a Paříže obvinili zmocněnce pro dovoz a vývoz, že říká o postoji amerických společností jen polovinu pravdy. „...už opravdu nadešel čas,“ psaly ve svém 9. čísle z října 1945, „aby ministerstvo informací uveřejnilo filmovou smlouvu, uzavřenou mezi SSSR a ČSR a též se jasně vyjádřilo, zda její případnou revizí by bylo možno překonati nesnáze, spojené dnes s dovozem filmů amerických.“⁵⁸⁾

V dané situaci mohl již Elbl jen těžko nadále popírat samotnou existenci exkluzivní smlouvy se Sověty. Jeho pokus obhájit ji⁵⁹⁾ vyzněl pak velmi chabě a to přesto, že ani tentokrát neinformoval naši veřejnost o všech závazcích, které na sebe naše filmové hospodářství vzalo. Jeho neobratnou politickou argumentaci, opírající se o postulát vděčnosti vůči našim osvoboditelům, smetly Obzory s tradiční elegancí se stolu a přidaly k tomu nový závažný argument, reagující na prohlášení sekčního šéfa ministerstva informací Vítěslava Nezvala, že naše filmová cenzura má za účel zaručit našemu divákovi filmovou kvalitu: „Ať už tak nebo onak, neodmluvitelným faktem je, že 50% nebo ještě více sovětských filmů u nás zatím uvedených, podle přísného censurního měřítka [...] na plátna našich biografů nepatří.“⁶⁰⁾

Také v tomto případě zasáhly Obzory citlivé místo našeho filmového dovozu. Pokud šlo o kvalitu velké části dovážených sovětských filmů, nemohli se ani nejbližší spojenci ministerstva informací tvářit, že je vše v pořádku. I Burianova Kulturní politika, brojící jinak urputně proti nebezpečí ze strany těch, kteří „štvou“ proti sovětskému filmu, se cítila v této souvislosti nucena připojit svůj kritický hlas. V prosinci 1945 našel čtenář na jejích stránkách následující prohlášení z pera Jiřího Weisse: „...táží se, zda bylo správné zavazovati se k tak velikému počtu termínů a zda by nebylo bývalo lepší politikou exportovat do ČSR jen ony filmy, které se svojí kvalitou i tendencí skutečně hodí pro obecnost zvyklé na díla západoevropské a americké produkce, jako je naše.“⁶¹⁾

Vzhledem ke všem těmto problémům bylo celkem samozřejmé, že naši zmocněnci zareagovali na iniciativu MPEA z počátku roku 1946 vstřícně. Na své schůzi 21. ledna

55) *Film týden.* „Obzory“ 1, 1945, č. 2, s. 31 – 32.

56) Jiří Weiss, *Pravdu i o filmu.* „Kulturní politika“ 1945, č. 3, s. 4.

57) Jiří Pilař, *Cesty filmovnictví po zestátnění.* „Tvorba“ 14, 1945, č. 14, s. 221.

58) *Jednání o filmový dovoz.* „Obzory“ 1, 1945, č. 9, s. 142 – 144.

59) Jindřich Elbl, *Pravda o našich filmových smlouvách.* „Filmová práce“, 1945, č. 23, s. 5 – 7.

60) *Odpověď na otevřený dopis zmocněnce pro dovoz a vývoz filmů J. Elbla.* „Obzory“ 1, 1945, č. 11, s. 174 – 176. V odpověď na Elblovu politickou argumentaci tehdy Obzory napsaly: „Dovoláváte se ve svém článku naší spojenecké smlouvy se Sovětským svazem a jenom jí odůvodňujete tyto závazky. To ale potom, dovolte, vypadá, jako by si Sovětský svaz chtěl od nás [...] na konto našeho osvobození Rudou armádou vybírat nějaké poplatky.“

61) Jiří Weiss, *Přišel čas mluvit.* „Kulturní politika“ 1945, č. 9, s. 1, 4.

1946 schválili šestičlennou delegaci, která měla jednat s americkými zástupci. Ministerstvo informací bylo požádáno, aby jmenovalo do delegace svého zástupce.⁶²⁾

Reprezentanti MPEA dorazili do Prahy počátkem února. Jednání nebyla zdaleka snadná. Ukázalo se, že především Hummel byl velice tvrdým a neústupným vyjednávačem. K dohodě vedla až schůzka uspořádaná na půdě našeho ZAMINI za účasti státního tajemníka na ministerstvu zahraničí Vlada Clementise, velvyslance Steinhardta a ministra informací Václava Kopeckého. Reprezentanti obou kinematografií se zde dohodli, že velké americké společnosti dodají do Československa 96 celovečerních filmů za částku 125 milionů Kčs. Českoslovenští zástupci byli přesvědčeni, že ve svých ústupcích došli až na nejzazší únosnou mez⁶³⁾, ani Steinhardt s Hummelem nevěřili, že by bylo možné od nich získat více.⁶⁴⁾

Šéfové velkých společností za Atlantikem však byli jiného názoru. Jejich souhlas s výsledky jednání nepřicházel. 21. února sděloval Steinhardt do Washingtonu, že do Prahy dorazil Sherover s filmy „jedné či několika nezávislých společností“. Varoval při té příležitosti, že Kopecký by mohl této skutečnosti využít a domáhat se změny dohodnutých podmínek, „nebudou-li tyto urychleně přijaty“.⁶⁵⁾ O čtyři dny později oznámil, že na recepci na polském velvyslanectví mu Kopecký sdělil, že podepsal se Sheroverem smlouvu a nyní uvažuje o snížení své nabídky pro MPEA o půl milionu dolarů (25 mil. Kčs).⁶⁶⁾ Konečně 1. března požádal Státní department, aby předal pánům v MPEA jeho „důrazné doporučení, aby přijali stávající nabídku. Pokud tato nabídka nebude přijata,“ psal Steinhardt, „domnívám se že dojde během několika málo následujících dní k jejímu ztažení a Americká exportní asociace bude muset v budoucnu vstupovat na československý trh za mnohem méně příznivých okolností a bude muset přijmout mnohem méně příznivé podmínky.“ Postoj MPEA mohl podle něj nepříznivě ovlivnit budoucí osudy amerického filmu v celé střední a východní Evropě. „Kromě toho bychom neměli podceňovat politické výhody, které by Spojeným státům vzešly, kdyby se v období od teď do květnových voleb v celém Československu promítaly ty nejlepší americké filmy,“ dodával velvyslanec.⁶⁷⁾

Velcí američtí filmoví obchodníci však v této době zjevně dospěli k názoru, že situace je pro ně výhodná a umožňuje jim zaujmout nekompromisní postoje. Na svém zasedání 4. března 1946 MPEA rozhodla odmítnout pražskou nabídku, přičemž její hlavní námitka směřovala proti tomu, že československý státní monopol by měl být podle předběžné dohody zodpovědný za distribuci amerických filmů.⁶⁸⁾ Znovu byl při této příležitosti oprášen starý projekt, podle kterého se všeobecná dohoda o filmovém obchodu odkládala a doporučovalo se jednat o filmech, připravených za války pro OWI. Představitelům MPEA dávalo toto řešení možnost ukázat, že zcela neignorují **politické** argumenty pana velvyslance, který byl ostatně s řadou z nich v přátelském poměru. Zároveň však počítali s tím, že by se případná dohoda o distribuci zmíněných

62) Členy delegace byli jmenováni Elbl, Kolda, Fintora, Sirotek, Hlinomaz a Klos. (Schůze zmocněnců, 21. 1. 1946. NFA, ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.

63) Kopeckého Memorandum o vyjednávání mezi USA a ČSR v oblasti filmu, s. 4. Tamtéž, Jednání o dovozu amerických filmů (nezprac.)

64) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 8. 3. 1946, č. 347. NA, RG 59, 860F.4061 MP/3-846.

65) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 21. 2. 1946, č. 270. Tamtéž, 860F.4061 MP/2-2146.

66) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 25. 2. 1946, č. 289. Tamtéž, 860F.4061 MP/2-2546.

67) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 1. 3. 1946, č. 312. Tamtéž, 860F.4061 MP/3-146.

68) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 9. 2. 1945, č. 158. Tamtéž, 860F.4061 MP/2-946.

filmů mohla stát jakýmsi trojským koněm, s jehož pomocí by pronikli za hradby státem kontrolovaného filmového monopolu.

Na toto téma se v následujících dnech rozběhla mezi Steinhardtovým úřadem a Washingtonem čilá korespondence. 7. března požádal tajemník MPPA Milliken Státní department, aby velvyslanci sdělil, že asociace by mohla souhlasit s uvolněním připravených filmů a nepovažovala by přitom za příliš důležitou výši půjčovného. Chtěla by však, aby velvyslanectví převzalo „jistý dohled nad distribucí“. ⁶⁹⁾ Steinhardt odpověděl následujícího dne, vyjádřil své politování nad rozhodnutím asociace ze 4. března, projevil však ochotu spolupracovat na jednáních o uvedení filmů z programu OWI. Zároveň doporučil nepřerušovat zcela diskusi o zásadní dohodě, ale pokračovat v ní v New Yorku, kam by měl být podle něj pozván Elbl. Kopeckému nebylo podle Steinhardtova názoru vůbec třeba sdělovat, že návrh vzniklý za jeho přítomnosti byl definitivně odmítnut. ⁷⁰⁾ Ve zvláštní depeši, kterou současně poslal svým nadřízeným ve Státním departmentu, pak velvyslanec znovu zdůraznil, jak důležité podle něj je, aby se americké filmy dostaly do československých kin ještě před květnovými volbami a požádal, aby některý pracovník velvyslanectví byl oficiálně pověřen distribucí filmů OWI. ⁷¹⁾

MPEA obratem Steinhardtovy návrhy přijala. Přislíbila pozvat Elbla do New Yorku a oficiálně vyslovila souhlas s uvolněním balíku filmů OWI, s podmínkou, že samotná MPEA nebude muset vstoupit do přímého kontaktu s institucemi znárodněného filmu. Projevila také ochotu nepublikovat informace o momentální krizi ve vyjednávání, i když zároveň varovala, že zájem o celou záležitost je příliš velký a není tudíž možné zajistit úplné utajení. ⁷²⁾ Státní department nemohl sice z důvodů právních předpisů pověřit žádného ze svých amerických zaměstnanců, aby realizoval distribuci uvolněných filmů, ale doporučil Steinhardtovi, aby projednal celou záležitost s Kantůrkem. ⁷³⁾ Zároveň začal hledat právně přijatelnou formu, kterou by tohoto českého filmového podnikatele mohl zařadit do Steinhardtova štábu. ⁷⁴⁾ Velvyslanectví neztrácelo čas. Den poté, co obdržel výše uvedené informace, sdělil Steinhardt Washingtonu, že s Kantůrkem připravil a Kopeckému předložil text návrhu prozatímní dohody o uvolnění 40 filmů OWI. Podmínky v něm obsažené byly pro československou stranu tvrdé. Rozdělení čistého zisku mělo být prováděno systémem 65 : 35 a Kantůrek měl vykonávat „úplný dohled nad distribucí všech filmů [OWI]“. ⁷⁵⁾

Steinhardtův návrh vyvolal ve Státním departmentu diskusi, která ukázala, že v zásadě se všichni kompetentní úředníci shodovali v názoru, že department by měl udělat vše pro to, „aby pomohl americkým výrobcům zlomit monopol“. Ne všichni však souhlasili s velvyslancovým názorem na prospěšnost urychleného uvedení amerických filmů do kin. G. R. Canty, zástupce šéfa oddělení telekomunikací například

69) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 7. 3. 1946, č. 159. Tamtéž, 86OF.4061 MP/3-746. Na okraji formuláře telegramu je rukopisná poznámka: „Telegram sent at telegraphic request of Governor Milliken, MPEA, 3-6-46.“

70) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 8. 3. 1946, č. 347. Tamtéž, 86OF.4061 MP/3-846.

71) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 8. 3. 1946, č. 351. Tamtéž, 86OF.4061 MP/3-846.

72) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 13. 3. 1946, č. 182. Tamtéž, 86OF.4061 MP/3-846.

73) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 13. 3. 1946, č. 184. Tamtéž, 86OF.4061 MP/3-846.

74) Office Memorandum, Washington, 28. 3. 1946. Tamtéž, 86OF.4061 MP/3-2846.

75) Dohoda byla formulována jako prozatímní vzhledem k probíhajícím jednáním o „velkou“ dohodu. Jakmile by té bylo dosaženo, měla být platnost navrhované dohody do 30 dnů ukončena. Steinhardt Byrnesovi, Praha, 14. 3. 1946, č. 384. Tamtéž, 86OF.4061 MP/3-1446.

prohlašoval, že promítání omezeného kontingentu filmů bude na státní monopol působit jako očkování a pomůže mu obrnit se proti pronikání amerických společností. Robert Joseph, důstojník zodpovědný za otázky filmu při evropském velitelství amerických ozbrojených sil, naopak soudil, že promítnutí několika dobrých filmů by „povzbudilo apetit Čechů pro americký film“.⁷⁶⁾

Názor přívrženců uvedení filmů připravených pro OWI nakonec zvítězil. Vzhledem k tomu, že předpisy nedovolovaly departmentu, jak již bylo řečeno, přímo převzít distribuci filmů a MPEA se tak nemohla zcela vyhnout kontaktům s našimi státními orgány, jak si přála, rozhodlo se centrum americké diplomacie filmovým podnikatelům alespoň zaručit, že těmito kontakty „neztratí tvář“. 8. dubna poslal G. R. Canty C. R. Millikenovi telegram, signovaný šéfem oddělení telekomunikací de Wolfem a státním tajemníkem Byrnesem, ve kterém přislíbil MPEA zaslat oficiální sdělení, kterým department požádá filmové společnosti, „aby v zájmu podpory našich našich vztahů s Československem uvolnily zmíněný balík filmů. Tento akt nebude v žádném případě chápán jako odchod od současných postojů výrobců nebo jako jejich změna. Výrobci tak učiní na žádost vlády Spojených států jako výjimečný krok, který nebude v žádném případě interpretován jako krok směřující k dohodě s monopolem, ale jako opatření v zájmu naší zahraniční politiky v této výjimečné situaci“.⁷⁷⁾ Teprve na základě tohoto ujištění vyddala MPEA oficiální souhlas, aby Kantůrek uvolnil k promítání příslušné filmy OWI podle návrhu, obsaženého ve Steinhardtově telegramu ze 14. března. Zároveň zopakovala svůj souhlas s Elblovým příjezdem do New Yorku k dalším jednáním.⁷⁸⁾

Odmítnutí návrhu smlouvy, připraveného v únoru ZAMINI, bylo pro velkou část tehdejšího vedení naší zestátněné kinematografie hořkým zklamáním. V průběhu jarních měsíců roku 1946 sílily v Praze nálady ve prospěch urychleného vyřešení problémů s dovozem amerických filmů. Především Jindřich Elbl, nedávno ještě hlavní mluvčí nekompromisních postojů vůči americkému filmovému byznysu, se stával hlavním propagátorem změny dosavadní politiky. Na meziministerské poradě, která se k tomuto problému konala na ZAMINI v březnu 1946⁷⁹⁾ se ještě vyjadřoval poměrně zdrženlivě, v následujících týdnech však začal stále důrazněji hovořit o „značných materiálních škodách, způsobených průtahem v uvedení amerických filmů do čsl. kin“.⁸⁰⁾ V březnu nově jmenovaný šéf ústředního ředitelství Československé filmové společnosti Lubomír Linhart se sice i nadále stavěl vůči dohodě s Američany kriticky a pokračoval v deklaraci nejružnějších revolučních argumentů, na půdě filmařských organizací však zůstával stále zřetelněji izolován.⁸¹⁾

Změna Elblova postoje odpovídala změně, ke které ve vztahu k dovozu amerických filmů docházelo na úrovni oficiální politiky. Již samotné konání výše citované mezimi-

76) Office Memorandum, 1. 4. 1946. Tamtéž, 860F.4061 MP/4-146.

77) Canty Millikenovi, Washington, 8. 4. 1946. Tamtéž, 860F.4061 MP/4-846.

78) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 11. 4. 46, č. 303. Tamtéž, 860F.4061 MP/3-1446.

79) Zpráva o poradě o americké smlouvě a o dovozu amerických filmů. ZAMINI, 15. 3. 1946. NFA, fond ÚŘ ČSF, Jednání o dovozu amerických filmů (nezprac.). Č. 10 násl. edice.

80) Elbl Nezvalovi, Praha, 10. 5. 1946. Tamtéž. Č. 12 násl. edice. Originál dopisu uložen v: SÚA, MI, k. 233, i. č. 559.

81) Tamtéž. Změny Elblova postoje a jeho rozporů s Linhartem si byl zjevně vědom Steinhardt. Nasvědčuje o tom jeho návrh, aby další jednání o smlouvě byla vedena právě s Elblem a v New Yorku. O Linhartovi viz také depeši Steinhardt Byrnesovi, Praha, 25. 4. 1946, č. 630. NA, RG 59, 860F.4061 MP/4-2546. Čís. 11 násl. edice.

nisterské porady dosvědčuje, jaký význam byl tomuto problému přikládán. Především ZAMINI, rozehrávající v této době velkou partii o americké úvěry, si stále jasněji uvědomovalo, že jeho vyřešením by se odstranila závažná překážka dalšího rozvoje československo-amerických obchodních styků. 1. května 1946 proto navázalo na předcházející výměnu nót k otázce vzájemného udělení doložky nejvyšších dohod a zaslalo americkému velvyslanectví memorandum, ve kterém se kromě jiného pravilo, že ačkoli vláda ČSR nemůže změnit své stanovisko ve věci neplatnosti smlouvy o filmovém obchodu z května 1938, „...přeje si nicméně, aby v krátké době bylo dosaženo smlouvy o dovozu amerických filmů za podmínek, které by zaručovaly americkým vývozcům stejné výhody, jaké Československo zaručuje kterékoli jiné zemi; tento dovoz měl by mít rozsah výhodný pro obě strany a uspokojující jejich potřeby“.⁸²⁾

Postup československé strany ukázal, že americké společnosti odhadly na počátku března situaci správně. Po měsíc trvajících jednáních, která sice měla své dramatické momenty⁸³⁾, avšak celkově byla charakterizována především ochotou československé strany k ústupkům, podepsal 10. května 1946 Elbl s Kantůrkem dohodu o uvolnění některých filmů ze zásob OWI pro československá kina.⁸⁴⁾ Jak hrdě oznamoval Steinhardt do Washingtonu, šlo o dohodu v zásadě totožnou s jeho původním návrhem.⁸⁵⁾ Politickou stránku Steinhardtova úspěchu podtrhoval fakt, že se přímo podílel i na formulaci oficiálního komuniké, vydaného při této příležitosti československou stranou. Pravilo se v něm: „Ministerstvo informací oznamuje prostřednictvím zmocněnce pro dovoz a vývoz filmů, že s přátelskou pomocí velvyslance Spojených států pana L. A. Steinhardta byl získán k veřejnému promítání v Československu jistý počet amerických filmů, vyrobených největšími výrobci filmů ve Spojených státech. Tyto hrané filmy spolu s krátkými filmy a jistým počtem dokumentárních snímků líčících americký život a americkou účast na válce na Dálném východě a na evropských frontách budou vbrzku uvedeny ve všech čsl. městech.“⁸⁶⁾

Uspokojení z výsledků jednání s Elblem souznělo s celkovým optimismem velvyslance Steinhardta v období bezprostředně před květnovými volbami v Československu.⁸⁷⁾ Jejich výsledek byl jak pro velvyslance osobně, tak pro Státní department velkým rozčarováním. Ve Steinhardtových depeších se stále častěji začínají objevovat varování před dalším rozšiřováním hospodářské pomoci nové vládě.⁸⁸⁾ Navrhované změny v politice vůči Československu neměly však v žádném případě znamenat vyklízení pozic. Ve Steinhardtově pojetí, přijímaném v tomto období i příslušnými odděleními Státního departmentu, mělo „přitvrzení“ především kreditní politiky sloužit jako prostředek nátlaku na vládu, který měl být kombinován s všestranným rozvojem kul-

82) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 1. 5. 1946, č. 670. Tamtéž, 611.60F30/5-146.

83) Jedna ze závěrečných schůzek trvala podle sdělení pana velvyslance do čtyř hodin ráno. Steinhardt Byrnesovi, Praha, 24. 5. 1946, č. 886. Tamtéž, 860F.4061 MP/5-2446.

84) Dohoda a Dodatek k dohodě z 10. 5. 1946. NFA, fond ÚŘ ČSF, Jednání o dovozu amerických filmů (nezprac.). Č. 13 násl. edice.

85) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 24. 5. 1946, č. 886. NA, RG 59, 860F.4061 MP/5-2446.

86) Text komuniké a Elblův průvodní dopis Kopeckému, ve kterém se konstatuje, že „v případě úpravy nebo opravy je třeba předložit opravený text panu velvyslanci Steinhardtovi“. SÚA, MI, k. 233, i. č. 559.

87) Srov. např. Steinhardtovu předpověď výsledků voleb, podle které měly nekomunistické strany v Čechách získat 159 mandátů oproti 73 komunistickým (skutečný výsledek byl 138 : 93). Steinhardt Byrnesovi, Praha, 15. 5. 1946, NA, RG 59, 860F.00/5-1546.

88) Např. Steinhardt Byrnesovi, Praha, 6. 9. 1946, č. 1634. Tamtéž, 860F.51/9-646.

turních kontaktů jako hlavního zdroje informací o Spojených státech a západních demokraciích obecně.

Prozatímní dohoda o distribuci amerických filmů odpovídala zcela tomuto záměru. Její naplňování se však k nelibosti americké strany protahovalo. V obrácené podobě se nyní opakovala situace z února, kdy ministerstvo informací netrpělivě čekalo na odpověď MPEA na svou nabídku. Znervóznění výsledky voleb dožadovali se nyní američtí výrobci informací o plánech nové vlády ve věci uzavřené dohody.⁸⁹⁾ Steinhardt je nejprve ujišťoval, že odklad v uvedení filmů je způsoben pouze zmatkem, který provází povolební personální přesuny na kompetentních úřadech, v červenci však byl nucen konstatovat, že postoj vlády se patrně skutečně změní. Podařilo se mu totiž získat informace o tom, že Kopecký doporučil, aby prozatímní dohoda s Kantůrkem byla odložena stranou a přistoupilo se k jednání o celkové dohodě.⁹⁰⁾ Podle velvyslancova názoru šlo o upřímný pokus vlády vyřešit s konečnou platností problém filmového obchodu s USA, nicméně situace ani zdaleka nebyla jasná.⁹¹⁾

Obavy mohl vzbuzovat také tón, který v otázce dovozu amerických filmů nasadil český levicový tisk. Ten se sice prozatím nevrátil k vyhoceným politickým formulacím prvních poválečných měsíců, nicméně jeho postoj k eventuální dohodě byl velmi kritický. Obecným motivem bylo varování před tím, že česká kina budou americkým komerčním filmem zcela zahlcena a nezbude v nich místa pro film český a pro náročný umělecký film obecně. Na počátku července podepsala Francie se Spojenými státy obchodní dohodu, jejíž součástí byl i závazek zrušit platná omezení dovozu amerických filmů. Obraz francouzské kultury, trpící americkou invazí, se pak stal populárním námětem našich levicových publicistů.⁹²⁾

Na štěstí pro americké výrobce nebyla tentokrát diskuse, vyvolaná Kulturní politikou, součástí širšího politického záměru vedení KSČ. Oficiální politika Gottwaldovy nové vlády pokračovala v duchu své předchůdkyně a poměrně důsledně demonstrovala svou snahu o spolupráci se všemi členy bývalé antihitlerovské koalice. V této době se rodil mýtus o Gottwaldových plánech na specificky československou cestu k socialismu, Československo hrdě dokazovalo, že železná opona, o které před nedávnem hovořil ve Fultonu Churchill, v jeho případě skutečně neexistuje. Z politického hlediska byla tedy dohoda o amerických filmech žádoucí. Navíc pak bylo v této době již i na nejvyšších místech obecně přijímáno tvrzení, že ekonomicky je jejich dovoz nevyhnutelný. V červenci připravil ministr Kopecký pro vládu memorandum, ve které rozebral zkušenosti ministerstva informací z dosavadních jednání. Konstatoval v něm, že „...chceme-li udržet dosavadní vysoký standard čsl. kinematografie a umožnit jí další potřebný vývoj, [...] musíme čsl. kina zásobovat pravidelně dostatečným počtem filmů schopných výhodné exploatace“. Z tohoto důvodu Kopecký navrhl, aby byla urychleně podepsána konečná dohoda o dovozu amerických filmů, a to podle koncepce, navrhované americkou stranou.⁹³⁾ Když pak na konci července oznámili Elblovi zástupci Národní banky československé, že i tato instituce, která doposud považovala dovoz

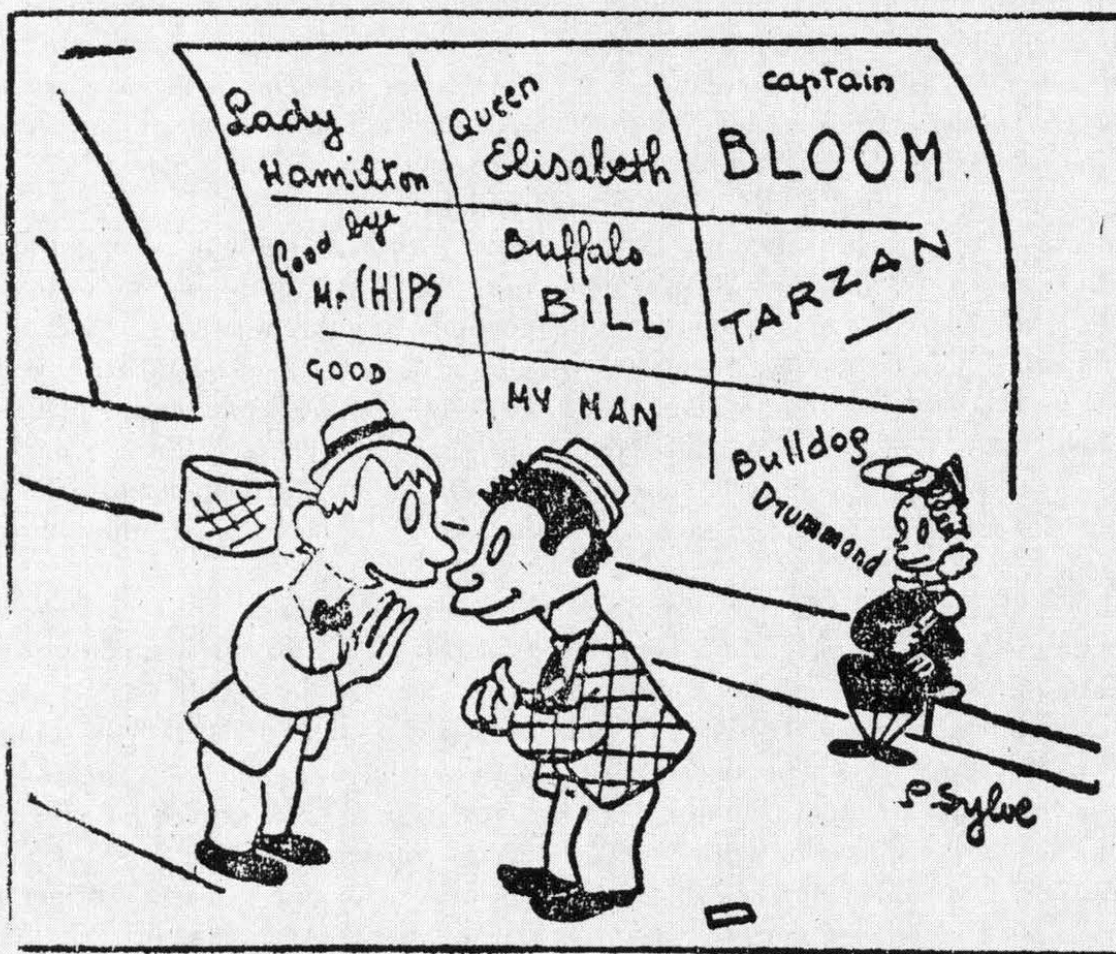
89) Byrnes Steinhardtovi, Washington, 16. 7. 1946, č. 925. Tamtéž, 860F.4061 MP/7-1646.

90) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 23. 7. 1946, č. 1361. Tamtéž, 860F.4061 MP/7-2346.

91) Steinhardt Byrnesovi, Praha, 26. 7. 1946, č. 1409. Tamtéž, 860F.4061 MP/7-2646.

92) Viz „Kulturní politika“ 1946, č. 41, s. 2. Dále srov.: Jiří Weiss, *Danajský dar*. „Tamtéž“, č. 42, s. 5; A. J. Liehm, *Přátelství a filmy*. „Tamtéž“, č. 45, s. 4.

93) Memorandum o vyjednávání mezi USA a ČSR v oblasti filmu. NFA, fond ÚŘ ČSF, Jednání o dovozu amerických filmů (nezprac.)

FRANCIE DNES — ČSR...? La Marseillaise
Vím o jednom tajném malém biografu, kde hrají francouzský film

Kulturní politika 26. července 1946

amerických filmů z hlediska devizového hospodářství za problematický, souhlasí s tím, že „...zmocněnec ministra informací pro dovoz a vývoz filmů v ČSR odebere se v polovině srpna t. r. do New Yorku, aby tam jednal o uzavření definitivní smlouvy s americkou Exportní společností...“, nestálo již z československé strany uzavření dohody nic v cestě.⁹⁴⁾

Do USA nakonec odjel nejen Elbl, ale také Linhart. Ten se však za oceánem věnoval především společenskému životu v kruzích americké levice, jednání samotná ponechal téměř zcela kompetentnímu zmocněnci.⁹⁵⁾ Elbl v New Yorku zjistil, že MPEA podle očekávání upustila od své původní pozice, podle které neměla za žádných okol-

94) Národní banka československá Elblovi, Praha, 30. 7. 1946. Tamtéž.

95) Linharta jako komunistického funkcionáře sledoval v průběhu jeho pobytu v USA FBI. Poměrně podrobné zprávy o jeho pohybech předával J. E. Hoover Státnímu departementu. Většina Linhartových kontaktů patřila k americkým nebo zahraničním komunistům, žádný z nich však nebyl příliš zajímavý, za zmínku snad stojí pouze jistý Leon F. Bergere, pracující pro Investigators Technical Service, firmu, kterou Hoover charakterizoval jako „...a detective agency interested in wire tapping equipment“. Hoover F. B. Lyonovi, Washington, 26. 9. 1946, NA, RG 59, 860F.4061 MP/9-2646.

ností vstupovat do přímých ujednání se státním monopolem. Pokud byla česká strana ochotna přistoupit i v tomto případě na podmínky, zakotvené ve smlouvě s Kantůrkem, byli američtí zástupci připraveni jednat přímo jejím jménem. Jediným závažným sporným bodem byl počet filmů, které se česká strana měla zavázat odebrat. Američané navrhovali původně sto ročně, nakonec však přistoupili na osmdesát, což byl předpoklad, se kterým Elbl a Linhart odlétali z Prahy.⁹⁶⁾

Smlouva s MPEA byla podepsána 17. září 1946. Američané podle ní postoupili československému distributorovi 80 programů, které měly být vybrány po vzájemné dohodě, a to především ze seznamu asi 140 programů, připravených MPEA jako jisté menu pro export do Evropy. Smlouva se uzavírala na dobu jednoho roku a v jejím průběhu byla česká strana povinna uvést **každý** z 80 vybraných programů v pěti největších československých městech (Praha, Brno, Bratislava, Ostrava, Plzeň) a na 120 dalších místech, které pečlivě vyjmenovávala příloha smlouvy. Princip dělení zisku byl zachován tentýž jako v případě smlouvy s Kantůrkem.⁹⁷⁾ Již následujícího dne schválila smlouvu vláda ČSR.⁹⁸⁾

Podpis smlouvy byl obecně považován za úspěch. Američané sice tvrdili, že nakonec zůstalo především na nich, aby v konkrétních případech při formulaci smlouvy ustupovali, nicméně nacházeli dostatečnou omluvu v tom, že se snažili vyhovět argumentům velvyslance Steinhardta.⁹⁹⁾ Ostatně ani největší odpůrci kontaktů se státním monopolem si nemohli nepovšimnout skutečnosti, že smlouva garantovala americkým exportérům lepší finanční podmínky, než kterýmkoli jiným. Jako úspěch naší filmové diplomacie byla smlouva prezentována také našemu domácímu publiku. O její popularitě svědčí to, že k hlavním zásluhám o ni se přihlásil Lubomír Linhart. V rozhovoru pro Kulturní politiku se dopodrobna rozpovídal o tom, jak Američany při jednáních tiskl ke zdi, jak jim to či ono vysvětlil nebo vymluvil.¹⁰⁰⁾ Je škoda, že se při svém líčení nezabýval více technickými podrobnostmi o svých vystoupeních. Podle svědectví newyorských Listů mluvil totiž Linhart „jen málo anglicky“.¹⁰¹⁾

Ať již si zásluhy přisvojil kdokoli, na dohodě nesporně vydělal český divák. 17. září se v Praze konala za přítomnosti presidenta republiky slavnostní premiéra Kingova životopisného filmu *Wilson* a poté se kolotoč amerických filmů v našich kinech roztočil naplno. Ještě do konce roku 1946 stihli dát distributoři do oběhu 14 amerických filmů (oproti 26 sovětským, 23 francouzským a 46 anglickým), v roce 1947 jich na plátna našich kin přišlo již 75 (33 sovětských, 25 francouzských, 25 anglických).¹⁰²⁾ *Dvě děvčátka a námořník, Pan Smith přichází, Paní Miniverová, Casablanca, Perutě pomsty* a mnohé další, romantické, naivní, hloupé i krásné, se staly neodmyslitelnou součástí krátkého poválečného najlonového věku. Již v roce 1948 bude jejich počet

96) Záznam ze schůze zmocněnců 22. 10. 1946. NFA, fofd ÚŘ ČSF, sig. 1946/1.

97) Text smlouvy z 17. 9. 1946, SÚA, MI, k. 234, i. č. 559.

98) Usnesení vlády, 18. 9. 1946. Tamtéž, k. 233, i. č. 559.

99) „It gave me much pleasure to quote you to Mr. Johnston and the Presidents of our member companies. I want you to know that your influence was a definite factor in eliminating any haggling over details at this end of the line.“ Harmon Steinhardtovi, New York, 15. 9. 1946. LC, MD, Steinhardt Papers, Box 50.

100) *Zpět z Ameriky*. „Kulturní politika“ 1946, č. 6, s. 4.

101) Jaroslav Steín, *Čechoslováci se budou zase chodit dívat na americké filmy*. „New yorské listy“ 19. 9. 1946.

102) Sestaveno podle: Jiří H a v e l k a, *Čs. filmové hospodářství 1945 – 1950*. Praha 1970.

ILUMINACE

Petr Mareš: Politika a „pohyblivé obrázky“

znovu omezen na pouhých 16 a naši filmoví činovníci se budou předhánět v upozorněních na to, který z „reakčních“ amerických herců v kterém filmu hraje a který je tedy třeba stáhnout z programu. Ale to již bude jiná kapitola.

PhDr. Petr Mareš (1953)

Vystudoval obor dějepis – filozofie na FF UK v Praze (1978). Pracoval v Historickém ústavu ČSAV, v Čs. filmovém ústavu, v současné době přednáší na Fakultě sociálních věd UK. Zabývá se především dějinami mezinárodních vztahů a moderními dějinami USA.

(Adresa: Ústav pro výzkum mezinárodní politiky, Fakulta sociálních věd UK,
Národní 18, 110 00 Praha 1)

S U M M A R Y

POLITICS AND MOVING PICTURES

A Controversy over the Import of American Films into Czechoslovakia after WW II

Petr Mareš

The nationalization of the Czechoslovak film industry really had a revolutionary character. The management of this industry was entrusted by the first post-war government to the Ministry of Information, which was completely dominated by Communists. It was therefore no wonder that the newly appointed managers' ideas for the industry were motivated rather ideologically. According to their statements, the cinema was meant to play an important future role in building the new society and was destined not to remain mere entertainment, but to educate people. Film censorship was applied with the general consent from the first post-war days. The import of foreign films into Czechoslovakia was also strictly supervised. According to the initial plans, Soviet pictures in particular were going to be offered to the cinemagoers, while American ones were to be shown in Czechoslovak film-theatres only after rigorous selection. The respective authorities did not exclude the possibility of severing all relations with American movie companies.

As to American film producers, they were in no hurry to introduce their products into Czechoslovak cinemas. Although, during the war, they had prepared several dozens of movies with Czech or Slovak subtitles for post-war screenings in Czechoslovakia (proceeding in the same way as they did for other European countries), they decided to suspend the release of these pictures after the nationalization of the Czechoslovak film industry. Thus, the newly established state film monopoly was to be put under pressure, which was meant to loosen the strict state control of the cinema. Moreover, the result of American movie producers' negotiations with the Czechoslovaks was considered a precedent for negotiations to be carried out with the representatives of other European countries who were either weighing the introduction of a state monopoly or had already introduced it.

Unlike on the Czechoslovak side, where the film managers' negative attitude to the import of American movies was in harmony with the policy of the Ministry of Information and part of the government (i. e. the communists and the majority of social democrats), the official policy of the U. S. government did not approve of the attitude of American movie companies. American films were considered to be an important means of influencing the attitudes of the inhabitants of post-war Europe in favor of United States. Therefore, the U. S. ambassador in Prague, Laurence Steinhardt, put forth every effort to surmount the deadlock which both parties' unwillingness had brought about in the negotiations on the film trade. His efforts were fully supported by the State Department.

The economic reality of the first post-war months became a sufficient reason for cooling down the revolutionary enthusiasm of the gentlemen at the helm of the Czechoslovak film monopoly. The Soviet movie industry was unable to supply the Czechoslovak movie-theatres with the number of films needed for their operation. The one-sided character of the import of movies was criticized harshly by the non-communist political parties. Understandably, Czechoslovak filmgoers were not content either. Moreover, the film managers' attitude towards the import of American movies changed radically when they found out that, in spite of the *de facto* subordination of post-war Czechoslovak official foreign policy to Soviet foreign policy, the communist dominated government continued to emphasize friendly relations with all war-time allies. After unsuccessful attempts to bypass the powerful Movie Pictures Producers' Association and solve the problems of the Czechoslovak market by the import of films produced by small independent companies, the Czechoslovak film monopoly was ready in the summer of 1946 to conclude a compromise agreement with the largest American film producers.

The American party, too, gradually changed its negative attitude towards negotiations with the Czechoslovak state monopoly. To avoid the loss of the important East European market and, to a certain extent, under the influence of the eloquent U. S. ambassador in Prague Laurence Steinhardt, who had many personal friends among U. S. film moguls, the MPPA attorneys drew up an initial interim agreement on the showing of films that had been prepared for Czechoslovakia during the war. Subsequently, they signed a final contract on the export of U. S. films to Czechoslovakia with representatives of the Czechoslovak monopoly in September 1946. Thereafter, the short period in which U. S. pictures were predominant in Czechoslovak cinemas began with the première of Henry King's movie *Wilson*. At the beginning of 1948, this period ended with the communist coup in Czechoslovakia and the opening of the cold war.

Translated by Miloš Veselý